

İDARİ COĞRAFYA

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- 2012 yılı 6360 Sayılı Yasa ile yeni büyükşehir belediyeli illerde 26 İlçe kurulmuştur. Yeni büyükşehir ilçelerin illere göre dağılımları ve oluşum şekilleri şu şekildedir:

İLLER	YENİ İLÇELER	OLUŞUM ŞEKLİ
Aydın	Efeler	Aydın ili Merkez ilçesinin adı Efeler olarak değiştirildi.
Balıkesir	Karesi	Balıkesir ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	Altıeylül	Balıkesir ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
Denizli	Merkezefendi	Denizli ili Merkez ilçesinin bir bölümü Merkezefendi ilçesini oluşturdu.
	Pamukkale	Denizli ilin Merkez ilçesinin bir bölümü Akköy ilçesi ile birleştirilerek Pamukkale ilçesi oluşturuldu. Akköy ilçesinin adı Pamukkale olarak değiştirilmiştir.
Hatay	Antakya	Hatay ili Merkez ilçesinin büyük bir bölümünü ve Antakya şehrini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
	Defne	Hatay ili Merkez ilçesinin ve Samandağ ilçesinin küçük bir bölümünü kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
	Arsuz	Arsuz beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
	Payas	Payas beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
Manisa	Şehzadeler	Manisa ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	Yunusemre	Manisa ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
Kahramanmaraş	Dlkadiroğlu	Kahramanmaraş ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	Onikişubat	Kahramanmaraş ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- 2012 yılı 6360 Sayılı Yasa ile yeni büyükşehir belediyeli illerde 26 İlçe kurulmuştur. Yeni büyükşehir ilçelerin illere göre dağılımları ve oluşum şekilleri şu şekildedir:

İLLER	YENİ İLÇELER	OLUŞUM ŞEKLİ
Mardin	Artuklu	Mardin Merkez İlçesinin adı Artuklu olarak değiştirildi.
Muğla	Menteşe	Muğla ili Merkez ilçesine Mentese adı verilmiştir.
	Seydikemer	Fethiye ilçesi sınırları içinde Kemer Beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
Ordu	Altıordu	Ordu ili Merkez ilçesine Mentese adı verilmiştir.
Tekirdağ	Süleymanpaşa	Tekirdağ ili Merkez ilçesine Süleymanpaşa adı verilmiştir.
	Ergene	Çorlu ilçesi içindeki Marmaracık beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
	Kapaklı	Çerkezköy ilçesi içindeki Kapaklı beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
Trabzon	Ortahisar	Trabzon ili Merkez ilçesine Ortahisar adı verilmiştir.
Şanlıurfa	Eyyübiye	Şanlıurfa ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	Haliliye	Şanlıurfa ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	Karaköprü	Şanlıurfa ili Merkez ilçesi içinde yer alan Karaköprü beldesi merkez olmak üzere civar yerleşmeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.
Van	Tuşba	Van ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.
	İpekyolu	Van ili Merkez ilçesi bölünerek oluşturuldu.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Merkez ilçesi metropoliten ilçelere bölünen illerde, il merkezi konumundaki şehirlerin yerleşim alanları, metropol ilçelere ayrıldığı için şehrsel bütünlükleri bozulmuş, şehrin yerini ilçeler alarak adeta ortadan kaldırılmışlardır. Bu şehirlerin nüfus miktarları da TÜİK kayıtlarında artık yer almamaktadır.
- Tek metropol ilçe halinde olan Aydın, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ ve Trabzon dışındaki il merkezlerinde, hangi ilçelerin il merkezi durumundaki şehrin yerleşim alanı içinde yer aldığı TÜİK'in kayıtlarında belirtilmemiştir.
- Büyükşehir belediye illerin 2013 yılı yerleşim yerleri (şehir, belde, köy) nüfuslarına bakıldığında, ilin tümündeki nüfusun “şehir nüfusu” olduğu kabul edilerek ilçelere göre listelendiği görülmektedir.
- Söz konusu illerin yönetsel sınırları içindeki coğrafi mekânda çok sayıda kırsal yerleşme ile kasaba ve şehir özellikli yerleşmeler bulunmaktadır.
- Dolayısıyla illerin yönetsel alan sınırları içerisindeki tüm yerleşmelerin şehir olarak kabul edilmesi yanlıştır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

➤ Bu durumu **Ankara** örneğinde ele alacak olursak, Ankara'da **9 ilçe (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle ve Porsaklar)** Ankara şehrini oluşturan metropol ilçelerdir.

➤ Geriye kalan **16 ilçe (Akyurt , Ayaş, Bâlâ, Beypazarı, Çamlıdere, Çubuk, Elmadağ, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Kazan, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı, Şerefikoçhisar)** Ankara şehrinin yerleşim alanından oldukça uzak mesafededirler. Ankara şehrinin nüfusunun tespitinde şehrin yerleşim alanı içinde kalan Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Yenimahalle ve Porsaklar ilçelerinin nüfuslarının toplamı Ankara şehrinin nüfusunu belirlemektedir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

b. Metropoliten İlçelerin Dışında Kalan Diğer Büyükşehir İlçelerinde Yönetsel Bölünüş

- Büyükşehir belediye illerde merkezdeki metropoliten ilçelerin dışında kalan ilçeleri Özçağlar “*Diğer Büyükşehir İlçeleri*” olarak adlandırmıştır.
- Bu ilçeler, ilçe merkezi durumundaki bir şehri veya kasabayı oluşturan “*kentsel mahalleler*” ile tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülen köylerin ve beldelerin yönetsel alanlarından yani “*kırsal mahalleler*”den meydana gelmektedir.
- Kırsal mahalleler, yerleşme tipi olarak şehir ve kasaba yerleşim alanları içindeki kentsel mahallelerden farklı yapıda oldukları halde herhangi bir ayırım yapılmaması yanıtıcı olmaktadır.
- TÜİK tarafından tutulan verilerde büyükşehir belediye illerdeki mahallelere ait nüfus verileri kentsel veya kırsal mahalle şeklinde bir ayırım yapılmadan sunulmaktadır. Dolayısıyla Büyükşehir belediye illerin nüfusunun tamamı şehir nüfusu olarak algılanmaktadır. Bu yanlışlığın giderilmesi için il veya ilçe merkezi konumundaki şehri/kasabayı oluşturan mahalleler ile köyden mahalleye dönüşenler birbirinden ayrılmalıdır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

❖ **Büyükşehir İlçelerindeki Kentsel Mahallelerin Yönetsel Alanları**

- Büyükşehir ilçesine yönetim merkezliği yapan bir şehrin veya kasabanın yerleşim alanı içindeki mahalleler *kentsel mahalle* olarak adlandırılmaktadır. Bu mahallelerin yönetsel alan sınırları ada, parsel bazında cadde ve sokaklara göre belediyeler tarafından belirlenmekte ve mahalle muhtarlıkları tarafından yönetilmektedir.

❖ **Büyükşehir İlçelerindeki Kırsal Mahallelerin Yönetsel Alanları**

- Büyükşehir ilçelerinin yönetsel sınırları içindeki kırsal mahallelerin yönetsel alanları, *eski köylerin yönetsel alanlarıdır*. Tek yerleşmeli köyler tek yerleşmeli mahalleye, çok yerleşmeli köyler çok yerleşmeli mahalleye dönüşmüşlerdir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Büyükşehir belediyesi sınırı içinde kaldığı için mahalleye dönüştürülen 1089 beldenin her birinin içinde birkaç mahalle muhtarlığı bulunmaktaydı.
- Yeni düzenlemeyle eski mahalleler birleştirilerek tek mahalle halinde beldenin mevcut adıyla büyükşehir belediyesine bağlanmıştır.
- Gözlere göre, “belde belediyelerinin de tüzel kişiliklerinin kaldırılması yerinde değildir. Böyle bir şey ancak, aşırı şehirleşme sonucunda şehir merkezine bitişmiş ve fiilen bu şehrin bir parçası hâline gelmiş beldeler için yerinde bir düzenleme olabilir. Şehir merkezinden onlarca kilometre uzakta olan ve şehir merkeziyle yakın gelecekte birleşme ihtimali bulunmayan bir beldenin tüzel kişiliğinin kaldırılması, o beldedeki kararların, münhasıran o belde halkı tarafından seçilmeyen ve o beldeden onlarca kilometre uzakta oturan üyelerden oluşmuş belediye meclisleri tarafından alınması anlamına gelir ki, bu hem Anayasa, m.127/1’e, hem yerinden yönetimlerin özerkliği ilkesine ve son tahlilde de demokrasiye aykırı olur. Keza belli bir beldedeki hizmetlerin başka yerden kararlaştırılması ve başka yerden gelen personel ve araçla yürütülmesi pahalıya da patlar.”

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

c. Mahalle Yönetimi

- Mahalle, 07 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 3.maddesinde mahalle *“belediye sınırları içinde yer alan, ortak ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan yönetsel birim”* olarak tanımlamıştır.
- Mahalle idaresinin tüzel kişiliği olmadığı için kamu tüzel kişiliği sıfatından kaynaklanan yetkileri kullanması söz konusu değildir. Yani hukuki işlemler yapamaz, hak ve borç altına giremez, mahkemeler önünde davacı ve davalı olmaz, kamulaştırma yapamaz.
- Tüzel kişiliği olmayan mahallenin bütçesi de yoktur.
- Mahallenin tüzel kişiliği olmadığı il özel idaresi, belediye ve köy gibi bir yerel yönetim birimi değildir.
- Bununla birlikte mahalle yönetiminin organlarının seçimle iş başına gelmesi bakımından yerel yönetim birimlerine benzemektedir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Büyükşehir belediyeli illerde 6360 sayılı yasa ile toplamda 20.237 köy bağısını (kırsal yerleşmeyi) içine alan 16.545 köyün tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür.
- Söz konusu kanun yeni mahalle oluşumunda 500 nüfus koşulunu getirmekte, 500'ün altında nüfusu bulunan yerleşim birimlerinde mahalle yönetimi kurulmasına izin vermemektedir.
- Ancak, mahalleye dönüştürülen 16.545 köyün ancak 5536'sının nüfusu 500'ün üzerinde olup %70'nin (11009) nüfusu 500'ün altındadır.
- Bir taraftan yeni mahalle oluşumu için 500 nüfus koşulunun getirilmesi, diğer taraftan 500'den az nüfuslu 11009 mahalleye devam denilmesi önemli bir çelişki yaratmaktadır.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Mahalle muhtarlığının tüzelkişiliği olmadığı için kendi bütçesine ve personeline sahip bir yerel yönetim türü değildir.
- Esasında mahalle muhtarlığı kentlerde belediye yönetim alanında varlık gösteren bir semt örgütlenmesidir.
- Mahalle muhtarı ve ihtiyar heyeti (meclisi değil) mahallede oturan seçmenlerce seçilerek oluşsa da, mahalle muhtarlığı kurumunu devlet tüzelkişiliği içindeki en küçük yerel organ olarak değerlendirmek gerekir.
- Nitekim mahalle muhtarlarının yürüttüğü başlıca görevler de genel yönetimin (merkezi idarenin) yetki alanı içinde olan nüfus, askerlik, sivil savunma, güvenlik, seçim işleri, milli eğitim, tapu ve kadastro, genel sağlık gibi görevlere yardımcılık niteliğindedir.”

KONU 4: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüşü

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Büyükşehir belediye illerde mahalleye dönüştürülen köylerde ne türlü hak kayıplarının olduğunu köy muhtarlıkları ile mahalle muhtarlıkları arasındaki farklar açıkça göstermektedir.

❖ Köy ihtiyar meclisi bir kamu tüzel kişisinin karar organıdır. Kamulaştırma dâhil, pek çok icrai yetkisi vardır.

- Mahalle ihtiyar heyetinin ise bir yetkisi yoktur.

❖ Köy muhtarı köy idaresinin yürütme organı ve köy tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Pek çok yetkisi vardır.

- Mahalle muhtarının ise bir yetkisi yoktur. Çünkü tüzel kişiliği yoktur.

❖ Mahalle muhtarı, mahalle adına dava açamaz, mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olamaz. Dolayısıyla mahalle, hak ve borç altına giremez; hukuki işlem yapamaz.

- Köy muhtarlığı ise bunların hepsini yapabilir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELİ İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Büyükşehir belediye illerde mahalleye dönüştürülen köylerde ne türlü hak kayıplarının olduğunu köy muhtarlıkları ile mahalle muhtarlıkları arasındaki farklar açıkça göstermektedir.

❖ Köylerin mal edinebilme ve yerel varlıklar üzerinde tasarruf hakları vardır.

- Mahallelerin ise böyle bir hakları olmayıp her şey bağlı oldukları büyükşehir belediyesinin tasarrufu altındadır.
- Kanunla mahalleye dönüştürülen köylerin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, il merkezindeki büyükşehir belediyesine, ilçe merkezindeki büyükşehir ilçe belediyesine devredilmiştir.

REFERANSLAR

- Dik, E. (2014), “6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi Sorunu” , Mülkiye Dergisi, 38(1), s.75-102.
- Gözler, K. (2013), “6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmidokuz ilde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?” Legal Hukuk Dergisi, 11(122), 37-82. www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf
- Gözler, K. (2006), İdare Hukuku Dersleri, Ekin Kitabevi Yayınları, Dördüncü Baskı, Bursa.
- Özçağlar, A. (2015). *Yönetmel Coğrafya*. Ankara: Nika Yayınevi.